

Lakialoite LA 26/2021 vp

Sari Tanus kd ym.

Lakialoite laeiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain ja raskauden keskeyttämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Tässä lakialoitteessa ehdotetaan, että terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 3 lukuun lisätään uusi 15 b § omantunnonvapaudesta. Pykälässä varmistettaisiin terveydenhuollon ammattihenkilöille oikeus uskonnon- ja omantunnonvapauden nojalla kieltäytyä osallistumasta elämänpäättämisestä aktiivisesti edistävään toimenpiteeseen. Samalla lain 3 luvun otsikko muutettaisiin muotoon "Terveydenhuollon ammattihenkilön yleiset velvollisuudet ja oikeudet".

Lisäksi aloitteessa esitetään, että raskauden keskeyttämisestä annetun lain (239/1970) 6 §:n 2 momenttia muutetaan siten, että lääkäriellä olisi jatkossa oikeus uskonnon- ja omantunnonvapauden nojalla kieltäytyä toimimasta raskauden keskeyttämisissä lausunnonantajalääkärinä tai suorittajalääkärinä.

Lait täydentävät toisiaan, ja molemmissa laeissa edellytyksenä omantunnonvapauden soveltamiselle on se, ettei potilaan terveys ole vaarassa. Vastaavasti molempiin lakeihin sisällytetään niin lääkärielle kuin muulle terveydenhuollon ammattihenkilöstölle omantunnonvapauteen vedotessa velvollisuus ohjeistaa potilasta kattavasti sekä kertoa eri vaihtoehtoista. Samalla vastaanottoyksikössä tulee työnjärjestelyillä varmistaa, että potilas saa tarvitsemansa hoidon eikä potilaan terveys vaarannu.

PERUSTELUT

Uskonnonvapaus on demokraattisen yhteiskunnan perusvaatimuksia. Perustuslain mukaan jokaisella on uskonnon- ja omantunnonvapaus (PL 11.1 §). Samalla tavoin kansainväliset ihmisoikeussopimukset, kuten Euroopan ihmisoikeussopimus ja Euroopan unionin perusoikeuskirja, turvaavat paitsi uskonnonvapauden myös omantunnon- ja ajatuksenvapauden. Uskonnon- ja omantunnonvapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan (PL 11.2 §). Kukaan ei ole myöskään velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Lakialoite LA 26/2021 vp

Useissa Euroopan maissa terveydenhuollon henkilökunnalla on lakisääteinen oikeus eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella kieltäytyä osallistumasta raskaudenkeskeytyksiin. Näissä maissa on mahdollista opiskella ja toimia gynekologina ja kättilönä ilman, että vastoin vakaukseen tarvitaan osallistua raskaudenkeskeytykseen.

Suomessa tehtiin THL:n laskelman mukaan vuonna 2019 noin 8 700 raskaudenkeskeytystä eli 7,7 keskeytystä tuhatta hedelmällisyysikäistä (15—49-vuotiasta) naista kohti. Usean vuoden yhtäjaksoisen laskun jälkeen keskeytysten määrä pysyi vuonna 2019 ennallaan verrattuna edelliseen vuoteen. Suomessa terveydenhuollon henkilökunnalla ei ole lakisääteistä oikeutta kieltäytyä suorittamasta raskaudenkeskeytystä eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella. Eettinen ristiriita raskaudenkeskeytysten ja elämän suojelun välillä on osalle terveydenhuollon työntekijöistä psyykkisesti raskas. Erityisen raskas se on työntekijöille, jotka henkilökohtaisen vakauksensa perusteella kokevat toiminnallaan päättävänsä ihmiselämän. Jos työntekijä painostetaan toimimaan vastoin syvää vakaukseen, hänen henkinen terveystensä vaarantuu.

Tässä lakialoitteessa ehdotetaan lakisääteistä oikeutta kieltäytyä elämän lopettamisesta uskonnollisen tai eettisen vakaumuksen perusteella, ellei potilaan henki ole vaarassa. Lailla mahdollistettaisiin terveydenhuollon ammattihenkilökunnalle oikeus jättäytyä pois yksittäisestä elämän lopettavasta toimenpiteestä ja siihen välittömästi johtavan lausunnon kirjoittamisesta.

Terveydenhuollon ammattilaisen ammatillisuuteen ja etiikkaan kuuluu hoitaa kaikki potilaat. Lakialoitteessa korostetaan nimenomaan, että toimenpiteestä kieltäytyvä lääkäri tai terveydenhuollon muu ammattihenkilö on velvollinen neuvomaan ja ohjaamaan tarvittavan hoidon saamiseksi. Potilaita ei jätetä hoitamatta vakaumuksen nojalla. Lakiin sisällytetään vahva velvollisuus ohjeistaa potilasta sekä kertoa eri vaihtoehtoista kattavasti. Vastavasti vastaanottoyksikössä tulee varmistaa, muun muassa työjärjestelyin, että potilas saa tarvittavan hoidon. Käytännössä on osoitettu, että käytännön järjestelyillä voidaan hoitaa tämänkaltaiset tilanteet. Tällöin toimenpiteestä kieltäytyvä ottaa isompaa vastuuta muista tehtävistä.

Säännökset otettaisiin sekä raskauden keskeyttämisestä annettuun lakiin että terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin. Nämä oikeudet koskevat myös kyseisten alojen opiskelijoita. Lakia sovellettaisiin raskauden keskeyttämisilanteissa. Mikäli eutanasia tulevaisuudessa hyväksyttäisiin Suomessa, mahdollistaisi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin nyt esitettävä muutos oikeuden kieltäytyä myös kuolettavasta eutanasiatoimenpiteestä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

Lakialoite LA 26/2021 vp

1.

Laki

terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin (559/1994) uusi 15 b § seuraavasti:

15 b §

Omantunnonvapaus

Terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus uskonnon- ja omantunnonvapauden nojalla kieltäytyä osallistumasta elämänpäättämistä aktiivisesti edistävään toimenpiteeseen, mikäli potilaan henki ei ole vaarassa. Terveydenhuollon ammattihenkilö on omantunnonvapauden vedotesaan kuitenkin velvollinen ohjeistamaan potilasta sekä kertomaan eri vaihtoehtoista kattavasti. Vastaanottoyksikössä tulee varmistaa, että potilas saa tarvittavan hoidon. Tämän lain lisäksi tulee ottaa huomioon se, mitä säädetään raskauden keskeyttämisestä annetun lain (239/1970) 6 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

raskauden keskeyttämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan raskauden keskeyttämisestä annetun lain (239/1970) 6 §:n 2 momentti seuraavasti:

Lakialoite LA 26/2021 vp

6 §

Kahden lääkärin lupapäätös sisältää kummankin erikseen antaman, yksityiskohtaisesti perustellun kirjallisen lausunnon. Lääkäreistä on toisen oltava raskauden keskeyttämisestä lausunnon antava (*lausunnonantajalääkäri*) ja toisen keskeyttämisen suorittava (*suorittajalääkäri*). Lausunnonantaja- tai suorittajalääkärillä ei ole oikeutta perusteettomasti kieltäytyä ottamasta keskeyttämispyyntöä tutkittavakseen. Lääkärillä on kuitenkin oikeus uskonnon- ja omantunnonvapauden nojalla kieltäytyä toimimasta lausunnonantajalääkärinä tai suorittajalääkärinä, mikäli potilaan henki ei ole vaarassa, mutta tällöinkin lääkäri on velvollinen ohjeistamaan potilasta sekä kertomaan eri vaihtoehtoista kattavasti. Vastaanottoyksikössä tulee varmistaa, että potilas saa tarvittavan hoidon. Tämän lain lisäksi tulee ottaa huomioon se, mitä säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 15 b §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 23.6.2021

Sari Tanus kd
Päivi Räsänen kd
Pekka Aittakumpu kesk
Mikko Kinnunen kesk
Mika Niikko ps
Juha Mäenpää ps
Antero Laukkanen kd
Peter Östman kd
Sanna Antikainen ps
Sari Essayah kd
Jukka Mäkyne ps